

Hate Speech bij de lokale overheid: wat kan *ik* er aan doen?

Handleiding

Tot een veroordeling komen van Hate Speech is een lastig proces dat alleen in de rechtszaal kan plaatsvinden. Maar dat staat niet in de weg dat iedereen de 'haat' in een uiting (gericht op hem of zijn groep) herkent. **Voordat de rechter eraan te pas moet komen, zijn er allerlei stappen die jij eerst kunt nemen.** De eerste stap is voorkomen dat Hate Speech (of een uitdrukking van haat om onverdraagzaamheid te verspreiden) optreedt. Dit bevordert je door van tevoren regels en omgangsvormen te bespreken of af te spreken die voor een vriendelijke, collegiale of sportieve sfeer kunnen zorgen. Door duidelijk te zijn over wat wenselijk is en wat niet getolereerd wordt, kan jij Hate Speech voorkomen. Gebeurt het toch? Dan geeft deze handleiding jou handvatten om hiermee om te gaan.

Hierna volgen een aantal mogelijkheden om Hate Speech te bestrijden als jij ermee te maken krijgt. Evalueer echter de situatie voordat je handelt. Jouw veiligheid en die van omstanders staan voorop. Onnodig gevaar lopen is af te raden. Word je bedreigd, dreigt de situatie met geweld te escaleren of denk je dat je gevaar loopt? Bel direct 112!

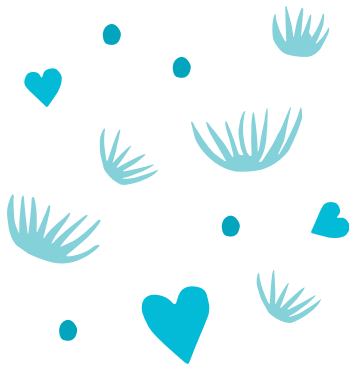
! Dit is slechts één thema van de totale handleiding. Zie voor hoofdstuk 1 en 2, en de andere thema's de volledige handleiding.

3.6 Wat kan ik doen bij Hate Speech bij de Lokale overheid?

Soms zijn het juist politici op gemeentelijk niveau die dingen zeggen die je Hate Speech vindt. Ambtenaren kunnen zich ook schuldig maken aan Hate Speech (of aan een uitdrukking van haat om onverdraagzaamheid te verspreiden). Als dat gebeurt dan kun je het volgende doen:

BIJ HET COLLEGE VAN BURGERMEESTER EN WETHOUDERS

Als het iemand van het college van Burgemeester en Wethouders betreft, dan kun je jouw commentaar, klacht, bezwaar of wens **via een beleefde brief** sturen. De website van jouw gemeente heeft meestal de gegevens (telefoonnummer of e-mailadres) van elk lid van het college van B en W.

BIJ GEMEENTERAADSLEDEN

Als het om een gemeenteraadslid gaat, dan kan je de persoon zelf beleefd aanspreken (over zijn/haar voorbeeldfunctie) **tijdens een raadsvergadering, een e-mail sturen of een telefoontje plegen**. De data van de raadsvergaderingen en/of contactgegevens van de raadsleden zijn te vinden op de website van jouw gemeente. Tevens kun je **andere raadsleden hierover informeren** (dit gebeurt meestal *nadat* je zelf de persoon hebt benaderd). De partijgenoten of een mederaadslid kunnen in gesprek gaan met de persoon in kwestie, hem/haar terechtwijzen, hulp aanbieden of zij kunnen **nieuwe 'vergader- of spelregels' afspreken** zodat de toon in een vergadering fatsoenlijk blijft. Afhankelijk van de ernst van de uitspraak, en de reactie van het raadslid, is het ook mogelijk om **ontslag of schorsing** van een raadslid te vragen.

BIJ GEMEENTELIJKE AMBTENAREN

Als het een ambtenaar betreft, spreek eerst de ambtenaar beleefd aan over zijn/haar voorbeeldfunctie. Als je geen (bevredigende) reactie krijgt, dan kun je contact opnemen met de **leidinggevende** van de desbetreffende ambtenaar om het geval uit te leggen en een reactie te vragen. Ook kun je een **klachtenformulier** ophalen/aanvragen bij het gemeenteloket waarin je jouw klacht tegen de desbetreffende ambtenaar kunt formuleren.

Vaak is er op de **website** van jouw gemeente ook een plek waar je naar toe kunt met meldingen, bezwaren, maar ook wensen en ideeën.

In Utrecht is deze pagina: <https://www.utrecht.nl/initiatief-en-invloed/>. Ook kun je aan jouw gemeente (raadsleden, college van B en W of de juiste ambtenaar) **suggesties** doen om bestaande good *practices*, zoals de Vreedzame School of andere Vreedzaam-[methodieken](#), te bespreken en te introduceren in jouw gemeente.

Wanneer het misgaat tussen jou en de overheid, kun je altijd contact opnemen met de **Nationale Ombudsman**. Bij problemen of klachten kan de Nationale ombudsman een onderzoek starten.

Tenslotte is het mogelijk om **melding of aangifte** te doen bij de politie.

Politiek en intolerantie

De in Amsterdam actieve politicus Delano Felter, lijsttrekker van de Republikeinse Moderne Partij had zich in februari 2010 op een politieke bijeenkomst voor de gemeenteraadsverkiezingen en voor de zender AT5 beklaagd over “agressieve homofielen”. Homoseksuelen, “mensen met een seksuele afwijking”, hebben een te “dominante” positie in het bestuur en bij de politie in Amsterdam. Ze moeten “opsodemieteren”.

Na een vrijspraak vernietigde de Hoge Raad, de hoogste rechter, deze uitspraak. De Hoge Raad oordeelde dat een politicus in een publiek debat weliswaar veel aan de orde kan stellen en ook mag kwetsen, choqueren of verontrusten, maar dat hij anderzijds de verantwoordelijkheid draagt “om te voorkomen dat hij uitlatingen verspreidt die strijdig zijn met de wet en met de grondbeginselen van de democratische rechtsstaat. Daarbij gaat het niet uitsluitend om uitlatingen die aanzetten tot haat of geweld of discriminatie maar ook om uitlatingen die aanzetten tot onverdraagzaamheid”, aldus de Hoge Raad.⁷ Een politicus kan dus volgens de Hoge Raad strafbaar handelen als hij met zijn betoog intolerantie veroorzaakt. Felter werd uiteindelijk in 2016 veroordeeld tot een geldboete.

Bron: <https://www.nrc.nl/nieuws/2014/12/17/arrest-loopt-vooruit-op-zaak-wilders-1452283-a102932>

7. <https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:HR:2014:3583>

4.1 Onnodig gevaar lopen

Onnodig gevaar lopen, door bijvoorbeeld in te gaan op leuzen of provocaties van een extremistische groep, is niet aan te raden. Schat de situatie goed in voordat je een besluit neemt. Het is mogelijk dat er een vreedzamer manier is om hiertegen te demonstreren, zoals [Tess Asplund in Zweden het heeft gedaan](#).

4.2 Vuur met vuur bestrijden

Als je merkt dat degene die Hate Speech gebruikt zeer boos en/of agressief is, dan is het niet zinvol om over de wet, politie of strafbaarheid van zijn/haar daden te beginnen. Soms kan juist een aardige, rustige reactie zoals 'Gaat het wel goed met u?' een positief verschil maken. Op deze manier breng je medemenselijkheid in de discussie.

MEDEMENSELIJKHEID

Destijds aanstaand Tweede Kamerlid Tanja Jadnanansing reageerde enkele jaren geleden op een nare, bijkans racistische opmerking van een buschauffeur als volgt: “Meneer, wat is uw pijn?”, waarop een goed gesprek volgde en hij zijn gedrag verklaarde.

Bron: www.suryamedia.nl

4.3 Geen aangifte doen helpt niemand

Hate Speech (of een uitdrukking van haat om onverdraagzaamheid te verspreiden) is strafbaar. Maar de strafbaarheid hiervan wordt, zoals eerder in deze handleiding is aangegeven, gemeten aan de context. Uitingen die in de jaren tachtig strafbaar waren, zijn nu mogelijk niet meer strafbaar. Als jij en (vele) anderen geen aangifte doen bij de politie of een melding doen bij een anti-discriminatie bureau, dan wordt Hate Speech ‘genormaliseerd’. Dat betekent dat steeds kwalijkere dingen niet als ‘beledigend voor een groep, haatzaaiend of discriminerend’ door de bevolking en door rechters zullen worden geacht. Dit kan ertoe leiden dat sommige Hate Speech-uitingen op den duur niet meer strafbaar zijn terwijl het wel om Hate Speech gaat.

5. Vragen?

Heb je vragen naar aanleiding van de handleiding 'Hate Speech: wat kan *ik* eraan doen?'?

Neem contact met ons op via:

⚡ website: www.inclusiveworks.eu

⚡ e-mailadres: info@inclusiveworks.eu.

Voor instanties en organisaties: Inclusive Works verzorgt ook workshops rondom dit thema.

Bijlage: De Nederlandse wet en Hate Speech

De Nederlandse wetgeving

Drie artikelen van het Wetboek van Strafrecht gaan over Hate Speech: Artikel 137c (1), Artikel 137d (1) en Artikel 137e.

Artikel 137c (1) van het Wetboek van Strafrecht

Hij die zich in het openbaar⁸, mondeling of bij geschrift of afbeelding, opzettelijk beledigend uitlaat over een groep mensen wegens hun ras, hun godsdienst of levensovertuiging, hun hetero- of homoseksuele gerichtheid of hun lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de derde categorie.

Artikel 137d (1) van het Wetboek van Strafrecht

Hij die in het openbaar, mondeling of bij geschrift of afbeelding, aanzet tot haat tegen of discriminatie van mensen of gewelddadig optreden tegen persoon of goed van mensen wegens hun ras, hun godsdienst of levensovertuiging, hun geslacht, hun hetero- of homoseksuele gerichtheid of hun lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de derde categorie.

Artikel 137e van het Wetboek van Strafrecht (over het verspreiden van de uitingen genoemd in 137c en 137d)

1. Hij die, anders dan ten behoeve van zakelijke berichtgeving:

1 een uitlating openbaar maakt die, naar hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden, voor een groep mensen wegens hun ras, hun godsdienst of levensovertuiging, hun hetero- of homoseksuele gerichtheid of hun lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap beledigend is, of aanzet tot haat tegen of discriminatie van mensen of gewelddadig optreden tegen persoon of goed van mensen wegens hun ras, hun godsdienst of levensovertuiging, hun geslacht, hun hetero- of homoseksuele gerichtheid of hun lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap;

2 een voorwerp waarin, naar hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden, zulk een uitlating is vervat, aan iemand, anders dan op diens verzoek, doet toekomen, dan wel verspreidt of ter openbaarmaking van die uitlating of verspreiding in voorraad heeft;

wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van de derde categorie.

2. Indien het feit wordt gepleegd door een persoon die daarvan een beroep of gewoonte maakt of door twee of meer verenigde personen wordt gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de vierde categorie opgelegd.

3. Indien de schuldige een van de strafbare feiten, omschreven in dit artikel, in zijn beroep begaat en er, tijdens het plegen van het feit, nog geen vijf jaren zijn verlopen sedert een vroegere veroordeling van de schuldige wegens een van deze misdrijven onherroepelijk is geworden, kan hij van de uitoefening van dat beroep worden ontzet.

8. Openbare ruimte of publieke ruimte is de ruimte die voor iedereen toegankelijk is. Het is een fysieke plaats waar een groot deel van het publieke leven zich afspeelt. De meeste openbare ruimtes bevinden zich in de open lucht, maar ook vrij toegankelijke overheidsgebouwen en publieke instellingen kunnen tot de openbare ruimte worden gerekend.

Met dank aan

Deze handleiding is ontwikkeld door [Inclusive Works](#), een organisatie die zich inzet voor een meer inclusieve samenleving. De handleiding ontleent inspiratie aan de lezing van Marloes van Noorloos, universitair hoofddocent aan de Tilburg University, gegeven tijdens de viering van het vijfjarig bestaan van Inclusive Works in juni 2016.

Inclusive Works dankt de volgende groepen en organisaties in het bijzonder voor hun samenwerking en inhoudelijke expertise in het totstandbrengen van ‘Hate Speech: wat kan ik eraan doen?’:

Adri Vermaat, Ombudsman Trouw

Ali Karataş, verenigingsadviseur bij de Vereniging Sport Utrecht (VSU) en buurtsportcoach

[Art. 1 Midden Nederland](#)

[Bülent Isik](#), Utrechts gemeenteraadslid PvdA

Clement van Arnhem, Politie Midden Nederland

Cynthia Ortega Martijn, bureaumanager [Stichting OCAN](#)

[Emancipator](#), voor mannen en emancipatie

Gemeente Utrecht, Programma [Utrecht zijn we Samen](#) (UzWS)

Gijs van Beek, [Zumo Media](#)

Lonie Querido-Reichmann, voorzitter [Liberaal Joodse Gemeente Utrecht](#)

Michiel Kalverda, [TMI news](#)

[Mira Media](#)

Peter Zwaga, voorzitter [Inclusive Works](#)

[Rene Rouwette](#), adviseur Mensenrechten en Politiek

[Utrechtse Mensenrechtencoalitie](#)

Vincent Walet, beleidsadviseur ministerie Sociale Zaken

Colofon

Tekst en Productie

Dit is een uitgave van Inclusive Works (2017)

www.inclusiveworks.eu

Bezoekersadres: Catharijnesingel 55G, 3511 GD Utrecht

Contact: 030-7370645

Redactie: Mercita Coronel

Ontwerp: [Wilma Vis](#)

